

CUCUTENE ORÎNDE ȘI DUPĂ MILENII MAI FLUTURĂ...

Costache Buraga , Eugenia Buraga

Hora în șase, domnindă prin matriarhat, este un zmocuşor prea măiestru de apucături săvârșite înaintea nuntisului.

Necunoscând vraja crezurilor neolitice, nu putem drept nici de fel bănuî cam ce rost au avut arătările ¹, fie că de animale, ori fie chiar și că de oameni, aflate pe unele oale de chip cucuteni.

Cucuteni, pentru că ne oprim numai doară la ele, ci, ele arată credințele tuturor vremilor.

Datinile neolitice dăinuie nestingherite prin sate, aproape întocmai precum văcuiau și în urmă cu cinci, ori cu șase, ori șapte milenii, dar subțirelușul pospai de chemată "cultură", chemată și "civilizație" nu-și pleacă ochii, cumva, să le vadă.

Muirea ², puind motocei de *Trifolium arvense* dis-dimineată, în zori, printre curpeni de castraveți, să rodească, înhamă, semeată, puterea magiei agricole, împărăteasa din tot neoliticul.

Azvărlitura sub pat a ciubotei cu gura turecii legată însumă legarea pe loc și a gurii lupoiului spăimântător din pădure, iar treaba aiasta o face o babă bătrână... bătrână...

O fată, luând splina porcului, sângură - sângură să o înhape, ca părul să-i crească și moale, și lung, și frumos, oare ce urme calcă?...

Drept întâmplător colindări adunate în veacul trecut zugrăvesc tocmai hora pe care Mătasă, duhovnicul, doară în al douăzecilea veac, din pământ, la lumină, a scos-o?...

Colinde sparg pieptul pâclișului ascunzător al orândelor nunților matriarhatului cu următoarele vorbe:

Nu te prinde lângă mine./ Ci te prinde-a treia mână/ Să venim față la față/ C-așa Dumnezeu ne-nvață.

Ispăvi datorite artiștilor noștri dulcuț ne încânță.

Mai mult?...

Cam nimic!

Ticluiri ³ cucutene săltau pe semeni mai deasupra nevoilor, înstăpânindu-i pe câtele inima lor jinduia:

Ce gândim că erau podobiri, erau paznicii bunurilor aflătoare prin oale, ori prinsul năravurilor megieșelor fiare, ori, chiar întâlnișul a doi, ce de prunci se știau juruiți unul altuia.

Chipul niscăreia sălbăticiuni ca mai ba să se fi oploșit pe doguță ⁴ de oală, atâta cât apotropaică ⁵ nu se vădise, dar nu doară că pentru asta, ci mai în vârtos, pentru că ce ținea de făptura ei, strașnic tabu totdeauna era și nici numele nu i-l rostea cineva, necum încă s-o mai fățoseze pe oarece lucru.

Dar dacă noi, totuși, vedem patrupeze codate stând pe olărit cucutean, care cum să cunoaștem cam ce nărviri oglindeau prin apusele vremuri?

Lesne!

Pe coadă.

A cânilor musai cu vârful puțin îndoit către stânga, iar a prădătoarelor veșnic lăsată în jos.

Îndoirea spre stânga a cozii de câne-l făcu pe Linné să-i dea numele “cauda sinistrorum recurvata”⁶.

Am spus din ce cugete au răsărit arătările de trăitoare fiind pe hâburile cucutene, dar trebuie să cântărim și ce scriu, în de-a valma, penițele cercetătorilor de meserie, deci, hai să umblăm o lecuță prin cărțile și publicațiile de specialitate:

O copleșitoare droaie
De străvechi hâburăraie ⁷
Ni-i întinsă dinainte,
C-o beție de cuvinte,
Chipuri, poate, că și noi
Să vedem în cei copoi
De pe oale cucutene
Tot jâgodii prea viclene,
Îndeuna pânditoare
După niscăi pascătoare⁸
Nu doar vajnici slujitori
La plugari⁹ și la păstori,
Drept așa precum au fost,
Cu apotropaic rost.
Cine-n cânele văzut
Pe oricare hârb de lut
Oblicește hupai... hup!
Numai cât că pe un lup
Să-și adăvăsească-n minte¹⁰
Ieste limpezi, vechi cuvinte:
Neam lupesc, drept niciodată,
N-are coadă bârzoiată¹¹
S-o putem lua chiar ... gata
“... “Sinistrorum recurvata”!
Când numirea dumnealui,
Dumnealui, cumătrului¹²,
Nu ai voie s-a rostești,
Că-i tabu și o pătești,
Ce mânuță-a îndrăznit,
Groaznic de-a păcătuit,
Chipuind pe doaga oalei,
Ditamai, icoana balei?..
Chipuind acea juvină
Care și-ntr-o vizuină
De la un bursuc luată
Are obicei de fată¹³?...
Ce minune s-a-ntâmplat,
Că dulăii s-au schimbat
În lupani, șacali, hiene¹⁴
Și feline prea viclene¹⁵?!..
Când “carnasier” e nume.

Pretutindenii în lume,
Tăietorului molar¹⁶
Pentru ce atuncea, dar,
Tot mai cu fierbinte zor,
Stă în loc de... “carnivor”¹⁷,
Limpezimi amestecând,
Înțălesuri tulburând?..
Stră-strămoși prea minunați,
Truditori înflăcărați,
Voi, cucutenenilor,
Duși sub ceața vremilor,
Liniștiți că ați murit,
Că de ați fi mai trăit,
Ba, să fi mai fost stăpâni
Pe frumoșii voștri câni.
Într-atâta au turbat,
De nu-i unul “necabrat”¹⁸
Gata - gata de sărit
Pe vreun biet nenorocit
“Cervideu”¹⁹ ce, răzlețit,
În cărare i-a ieșit.
Suflul harului tău, lupe,
Hărtănașe nu se rupe.
Nu se frânge bucățele,
Suprapuse între ele.
Vlaga trăinicieii sale
N-are vârf, nu are poale.
Sămna vârtos nebătrâneții,
Vine din adâncul cetii
Puse prin milenii lin
Sub-crez că iudeu - creștin
(Est - mediteranean),
Sub crez că daço-roman,
Că indo - european,
Că... și sub crez cucutean.
Tot ce-i dată²⁰, despre tine,
Din paleolitic vine
Și nu-i alta decât crezul
Încărcat mereu de miezul
Sănătoasei cumpăniri
A neiertătoarei firi.
Nu s-a fost aflat cioban,
Vămuit de vreun lupan,
Să nu spuie, sus și tare,
Despre miorița care
Fu dulceață lupului:

“Acea a fost a lui!..”
Câte altele de zboară,
Poposind prin vreo căscioară,
Nu-s decât culesături
Din împetritate guri²¹.
Vulcănescu rău greșeste,
Patru straturi, de-ți croiește²².
Cine de s-a ridicat
Din vetrița unui sat
Poreclit “civilizat”,
Poate zice c-a uitat
Cum, trăindu-și flacăia,
Gustărea²³ lykantropia²⁴?..
Știutorii ce pândesc?..
Pentru ce nu ne vorbesc
De hoțurile ospături
Fără frâie,.. fără hături,
Tot cam noaptea săvârșite,
Îndeuna pe tăinite,
De puigani de gospodari,
Feciorași în vână tari?..
Chipul de la Nova Ves
Aiuristic înțales,
Nu-i în mers, cum deslușește
Hortensia²⁵, pe rusește,
Ci în joc de cel drăcesc
Să se pară că-i lupesc²⁶.
Cele patru degete
Spun, cui stă să cugete,
Că-s de om-lup jucător
Sub desimea stelelor.
Nu atâtea chiară are
Cine dă înfiorare
Vitelor, când cu vreo haită
Le mai trage câte-o raită?
Jucătorul are coadă
Și ea spânzură sub noadă²⁷.
Într-un astfel soi de coadă
Dumitrescu ce să vadă?
Nu c-ar fi a lupului,
Dar că-i trupul pruncului
Ieșitor spre viața plină,
Spre întinderi, spre lumină,
Din cotruțu-n care-a stat
Nouă luni neîncetat.

Învârtind la cruguri câte,
Niçi frumoase, nici urâte,
Numai bune de-ncurcat
Cugetul neluminat,
Iacă²⁸ cum tălmăcește
Fapta cui, pe voinicește,
Într-o blană țupăiește,
Până ce se istovește,
Spre a fi și firea lui
Cum era a lupului
De la care a luat
Pielea-n care a intrat:
Cică, țupăirea sa,
Alta nu ar “sugera”,
Culme a cunoașterii,
Cât că... “actul nașterii”²⁸
Poate să se afle, oare,
Vreo niscăi asămănare
Între plodul dolofan
Și o coadă de lupan,
Ca la om-lup dindărăt
Să se pară că-i un făt²⁹,
Gândului să-i vie-a coace
Că-i femeie care face?!...
Țuguia³⁰ ni-i dovadă,
Neatinsă de tăgadă,
Că la fel ca prin Iran³¹
Prin lărgișul moldovan,
Mai acum cinci mii de ani,
Fojgăiau acei vlăjgani
Unși la inimă cu vrerea
De a-și însuși puterea
Și năravul celor care
Umblă-n haite pe ponoare,
Zisele “mpreunate
Figurine”³² “modelate”³³
Pe o naltă largă oală
Una-una îi înșală
Pe câți cată să găsească
Însămnarea lor firească.
Când Petrescu Dâmbovița,
Cu creionul, ori penița,
Ori cu ce va mai fi scris,
El întâi și-întâi a zis
Despre cea care joacă

Undeva, pe o toloacă,
Țupăind mătăhălos,
Morăind morocănos,
Cu o cătătură slută
Cât rămâi ființă mută,
Nemișcându-te defel,
Răzgâindu-te la el...
Când zbucni din gura lui,
Gura lui, Petrescului,
Zvon poznit cum altul nu-i
Sub lărgimea cerului:
“Figurine - mpreunate”³⁴,
S-au găsit minți luminate,
Dumisale să-i arate
Că aiasta nu se poate?...
Dimpotrivă, s-au sculat
Meșteri buni la îngânat,
Urmele i le-au călcat,
Ba... i le-au și înflorat,
Arktantroape, arktantrop³⁵,
Cum începi să faci hop-hop,
Cum sosește Dumitrescu,
Ce-l întrece pe Petrescu
În imaginație
Și... în “procreație”³⁶
Că te afli, se silește
Jocul de ți-l tălmăcește.
Hai! O clipă să gândim
Că aieva doi privim;
Nu ne-ar apuca fiorii,
Ascultând cercetătorii
Cum spun că, deși-s aflați
De-a picioarele culcați,
Încă și văzuți “dorsal”,
Sânt în... “actul sexual”³⁷?...
Dar așa minunăție
S-ar isca-n vreo-mpărăție
Unde alte gravitații
Își fac mendrele prin spații
Si căteii din ogradă
Sânt juvine mari de pradă.
Cine vrea să înțeleagă,
Scandinavii cum de leagă
“Bër” de “sercr”³⁸ să se închege
Nume potrivit, în lege,

Unuia morocănos
Și țăfnos și bățaios,
Pus pe harță ne-ncetat,
Anevoie de-mpăcat,
Iute vede ce-nsămnare
Are cel ce multor pare
“Figurine - mpreunate”
Prinse-n sexualitate,
Căci nu este nici o taină,
Astăzi “sercr” însamnă “haină”,
dar în fundul timpului,
“Om în blana ursului”³⁹;
Și ginește ⁴⁰ că-i osabă
Între mână și-ntre labă,
Că degeaba Dumitrescu,
Întrecându-l pe Petrescu,
Zice cu seninătate,
Despre-a ursului tălpi late,
C-ar fi brațe, ce din coate,
Către cer sânt îndreptate⁴¹.
Pân-aici v-am spus cuvinte
Nici că mari și nici că sfinte,
Despre câni prepuși că-s fiare,
Despre lykantropii care
Cică sânt femeii născând -
Despre arktantropi jucând,
Vinuiți,.. halal,.. halal,..
Că-s în... “actul sexual”⁴².
Dar să ne mutăm cu gândul
Pe la cei ajunși în rândul
Viitorilor căsași,
Fete mari și flăcăuași,
Despre care s-a tot scris
Câte nu-s măcar în vis.
Ne uităm la întâlnirea
Cui începe săvârșirea
Faptului cel mai de samă
Din întreaga fire mamă.
De când hăul hora-n șase
Fu pornitul unei case
De doi tineri mânuiți,
Cât în lege nu-s uniți,
De surori, tot câte două,
Până-ncheagă casă nouă.
Despre horele în șase

Mult mai bine-i toți să lase
Pe un mândru luciuan
Din ținutul buzăuan
Să le spuie ce a spus,
În cel proaspăt veac apus,
Unui mare strângător
De zicale din popor.
În ist chip cercetătorii
Vor cunoaște că feciorii
De prin prăpădite sate,
În vreo seamă nebăgate,
Au păstrat prin lungi milenii
Ale vieții , mari sfințenii
În ist chip vor mai cunoaște
Că știința nu se paște
Mozolind soioase file,
Ci trăind ani mulți , nu zile,
Prin sătuce cu fecioare
Știutoare cu ce floare
Mătură căsuța lor,
Când așteaptă un fecior,
Nu fecior la întâmplare,
Numai pe acela care,
Încă din a lor pruncie,
Le fu dat pe veșnicie.
De pe la acele fete
Vor afla, pe îndelete,
Că oricare horă-n șase,
De-i pe-un loc ce n-are case,
Treabă alta nu plinește,
Alta nici nu jinduieste,
Cât că face întâlniți
Pe doi tineri logodiți,
În sfioasă bucurie,
Încă din copilărie,
După datină străveche,
Spre a fi, cândva, păreche.
Horitoarele ce sânt?..
Truditoare pe pământ...
Nici defel , cumva, zeite⁴³,
Cât... mai hătrele lelițe
Dintr-un oarecare sat,
Ce-n sobor s-au adunat,
Ca prin cântec și prin joacă,
După obicei, să facă

Legiuită întâlnire,
Hotărâtă chiar de fire
Și de rosturile ei
Pentru vrednici tinerei⁴⁴.
Nici cariatide⁴⁵ nu-s,
Cum isteți destui au spus,
Poi, "cariatida" ce-i?..
Nu odrasla Cariei,
Înrobătă grecilor
Că slujit-a perșilor⁴⁶?..
Cucutencile aveau
Roabe care le slujeau?...!
Pot fi lăturate, oare,
Trupurile săltătoare
Celora nemișcătoare?...
Sub poveri apăsătoare?...
Dacă ziceți că și ele,
Toate șase trupurile,
Au avut ceva pe cap,
Azi, mireasa, nu pe cap,
Ține marele colac,
Spre-a-i veni apoi de hac,
În pătrimi bucătălindu-l,
Bucuroasă împărțindu-l,
Două peste cap zvârlind,
Două bine învălind
În mahramă prea frumoasă
Ca,.. luată-n noua casă,
Cu-al ei soț să-mbuce una,
Iar cealaltă, totdeauna,
S-o păstreze-n tainic loc,
Nadă bună la noroc⁴⁷?
Horele cu trupuri șase,
Știm prea bine, fură scoase,
De sub luturile reci,
În plin secol douăzeci.
Oare-n secolul trecut,
Gurile ce au putut
Să numească hora-n șase,
Fost-au tare firoscoase,
De nu, că le-au pomenit,
Însă le-au și zugrăvit,
Nu cu niscaiva boiele,
Ci cu limpezi cuvintele,
Drept așa precum chiar sânt

Astăzi, scoase din pământ?!..
 Neolitică țâțână
 Au "surorile de mână"
 De la stuhuri pân' la brazi,
 Pe la nunțile de azi.
 Din matriarhat prelinse,
 Ele-n tâlc sânt neatînse
 De credințe noi vărsate
 Peste mințile din gloate.
 Către ele ne îndreaptă
 Cugetarea înțeleaptă,
 Legănată-n zvon de strune
 Dintre multe mai străbune.
 Celor șase horitoare
 Timpul nu le-a șters din floare,
 Druște, ori surori de mire,
 De mireasă, ce numire
 Poartă, nunta încă are
 "Domnișoare de onoare"

IZVOARE FOLOSITE

1. Hermann Menge: *Griechisch - deutsches Schulwörterbuch mit Besonderer Berücksichtigung der Etymologie verfasst*. Berlin, 1903.
2. *Lumea animalelor*. După Brehn. Editura științifică, București, 1964.
3. *Arh. Mold.*, VIII, București, 1975.
4. Tudor Pamfile: *Agricultura la români*, București, 1913.
5. I.A. Candrea: *Dicționarul limbii române din trecut și de azi*. Editura Cartea Românească, București, 1931.
6. Lucian Manolache, Gabriel Dissescu: *Mic atlas cinegetic românesc. Mamifere*, București, 1977.
7. *Dicționarul limbii române literare contemporane*, București, 1955.
8. *Atlas ohotniciih i promâslovâh ptŭ i zveri*. SSSR. Tom. vtoroi. zveri, Moskva, 1953.
9. Țomulus Vulcănescu: *Mitologie română*. Editura Academiei, 1987.
10. Vladimir Dumitrescu: *Arta culturii Cucuteni*, Editura Meridiane, București, 1979.
11. Mircea Eliade: *De la Zalmoxis la Genghis - Han*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980.
12. *Dacia. Nouvelle série* I, IV, 1960.
13. Vladimir Dumitrescu: *Arta neolitică în România*. Editura Meridiane. București, 1968.
14. *SCIV, 1954*, , Nr. 1 - 2.
15. Vladimir Dumitrescu: *Arta preistorică în Romania*, Editura Meridiane, București, 1974.
16. Ernst Wasserzieher; *Kleines etymologisches Wörterbuch der deutschen*

Sprache, Leipzig, 1975.

17. *Istoria religiilor*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă. București, 1975.

18. Victor Kernbach: *Dicționar de mitologie generală*, Editura Albatros, București, 1983.

19. *SCIVA*, 1974, 2, Tomul 25.

20. *Dictionnaire de biographie, mythologie, géographie anciennes*. Paris. Librairie de Firmin Didot Frères, Fils et C-ie, 1865.

21. S. Fl. Marianu: *Nunta la români*, Bucuresci, 1890.

Trimiteri la izvoarele folosite și unele deslușiri

Întâiul număr (după cel de ordine) este al izvorului, al doilea, al paginei citate și “r” este rândul sau rândul din pagina citată.

1) Arătări = reprezentări.

2) Fac rău vorbitorii cei care înconjoară vorba “muiere”, cuvânt cu înrudiri nu că doar în latină, dar și în sanscrită, și în gotică, ba și în greacă, ci despre “muiere” altcând înțelesuri întregi vă voi da.

3) Ticluri = creații.

4) Doagă = partea oalei căreia pe nedrept arheologii îi zic “perete”

5) 1, 79/ Grecește, “apotropaicos” = alungător de rele. “apo” = înapoi și “trope” = întoarcere.

6) 2, 721, r. 21 - 23.

7) Hârburăraie = cioburi multe.

8) 3; 69, r. 4.

9) 4; 33, r. 4 - 6.

10) 5; neînțelegând citatele pe care se sprijină, spune că “adăvășesc” înseamnă “risipesc”, dar “adăvășesc” înseamnă “adun, strâng grămadă”

12) 7; minciunește spunând că glumeț se zice lupului “cumătru”. Acest obicei este rămășița unui strașnic tabu.

13) 8; 118, r. 11 - 17.

14) 9; 532, r. 8 - 9/

15) 3; 64, r. 3 - 6.

16) 2; 716, r. 9 - 10 (de jos).

17) 3; 65, r. 10.

18) 10; 64, r. 1 - 3 și p. 60, r. 37 - 38.

19) Ca la 17.

11) 6; 60, r. 6 - 7.

20) Dată = Obicei, credință moștenită.

21) Vorbe, zvonuri, credințe ființătoare pe afara celor moștenite.

22) 9; 500, r. 16 - 25.

23) Din când în când, mai ales iarna.

24) Credința omului că este lup.

25) 12; 9/39, r. 8 - 12 și p. 11/41, desen, 2.

26) Chipul este un lycantrop.

27) Noadă = coccis.

28) 10; 82, r. 27 - 31.

29) 10; 81, figura 63 c.

30) Înălțime în comuna Trușești, județul Botoșani.

31) 11; 27, r. 9 - 10.

32) 14; 7/13, r. 40 - 43..

33) 10; 82, r. 45 - 50 și p. 106, coloana 1, text. 171.

34) Ca la 32.

35) Om care se crede urs.

36) 10; 106, coloana I, 171, r. 5 - 6.

37) 15; 217, r. 17 - 20.

13; 71, r. 2 - 3.

38) 16; Cuvântul "Berserker"

39) Ca la 38.

40) 17; 152, r. 33 - 34.

18; 167, Cuvântul "djini". Nume al mai multor divinități arabe. De la el vin verbul "a gini" (a vedea), despre care *"Dicționarul explicativ al limbii române"* spune că are etimologie necunoscută.

41) 13; 70, R. 1 - 4 de jos; 10; 82, r. 1-5.

42) Ca la 37.

43) 19; 7/173, r. 41 - 46.

44) Vrednici = inițiați.

45) 19; 172/6, r. 8 - 10.

46) 20; 160, Cuvântul "caryae"; r. 4 și următoarele.

(Les figures de femme qui, en architecture, supportent les fardeaux ont été appelées Caryatides en signe de l'abject esclavage auquel les femmes de cette ville furent soumises par les grecs, en punition de son alliance avec les Perses dans l'invasion de la Grèce).

47) 21; 431, r. 23 - 30. (Nici pe departe nu a prins Marian obiceiurile încă vii pe la nunțile noastre).